

Rizikové skupiny 4



KRIMINOLOGIE – ÚVOD DO TÉMATU
PHDR.HANA PAZLAROVÁ, PH.D

Vzpomeňte na minule...😊



- Jaké jsou faktory vzniku deviací?
- Jak může osobnost pachatele ovlivnit reakci společnosti?
- Jaké typy společností reagují přísněji na porušení normy?
- Co je degradační ceremoniál?

Co nás dnes čeká?



- Funkce sociálních deviací
- Kriminologie – vymezení pojmů a možná trocha historie

Funkce sociálních deviací



- Přisuzovány zpravidla negativní funkce
- Narušení života společnosti, ohrožení zájmů spol. i jednotlivců
- Oslabení koordinované aktivity členů spol.
- Oslabení ochoty dodržovat normy a hodnoty
- Narušení důvěry ve skupině



- **Může mít deviace pozitivní funkci ve společnosti?**

Pozitivní funkce deviace

(podle Dürkheima)



- Deviace jsou nevyhnutelné, protože přirozené
- Udržují hranice mezi normálním patologickým
- Příležitostné narušení posiluje kohezi skupiny
- Kriminalita se vyskytuje ve všech typech společností
= určitá míra je normální, nevyhnutelná
- Deviace ujasňují hranice
- Deviace posiluje kohezi a solidaritu
- Ujasňují soc.normy, posilují jejich legitimitu a autoritu
- Mohou upozornit na defekt



- Mohou katalyzovat společenské změny
- Tolerovaná a netrestaná deviace brání kumulaci nespokojenosti
- Umožňují společnosti vytvářet preventivní systémy
- Redukují úzkost a nejistotu
- Deviace ovlivňují typ a množství deviantních projevů

Kriminologie



- z lat. crimen – zločin a logos – ve smyslu učení = učení o zločinu
- Společenskovědní disciplína, zabývající se jak jednotlivci (např. pachatelem, obětí), tak společností i sociálními skupinami (např. instituce kontrolující kriminalitu, preventivní komunitní projekty apod.)
- Empirická věda zaměřená na poznávání reálných jevů bez hodnotících stanovisek, snaží se o prověření teorií a konceptů vědeckými metodami. Snaží se nestrannost a objektivitu (x teorie o rozeném zločinci)

Kriminologie



Interdisciplinární věda zkoumající kriminalitu, její příčiny, projevy a latenci, pachatele, oběť, jejich vzájemný vztah, sankční systém, jeho účinnost, formální i neformální sociální kontrolu kriminality, procesy kriminalizace a viktimizace, prevenci a veřejné mínění o kriminalitě

Kriminální etiologie



- Výzkum příčin kriminality
- Specificky podle druhů, např. recidivní kriminalita, juvenilní kriminalita apod.

Kriminální fenomenologie



- Zjišťování a popis podob kriminality a jejích aktérů, vč. kriminality latentní

Klinická kriminologie



- Zkoumá především osobnost pachatele, jeho charakteristiky a z toho odvozenými typologiemi

viktimologie



- Zabývá se obětí, její rolí, vztahem k trestnému činu a pachateli

penologie



- Výzkum trestních sankcí, pravděpodobnosti budoucí recidivy, vedlejšími účinky – stigmatizace, prisonizace

Sociální kontrola kriminality



- Strategie a metody k potlačování kriminality
- Formální (trestněprávní kontrola)
- Neformální (restorativní přístup)

Kriminální prevence



- Strategie k eliminaci nebo omezení jevů, aktivit a skutečností vedoucích ke kriminalitě
- Z hlediska obsahu – sociální prevence – socializace jedince, rodina, škola, volný čas
- Z hlediska příležitosti – situační prevence – omezení možností (hlídaná parkoviště, patroly v rizikových místech...)
- Z hlediska oběti – viktimologická prev.
- Z hlediska adresátů – primární, sekundární a terciární

Primární prevence



- Určená obecněji definované skupině
- Mládež
- Obyvatelstvo určitého regionu
- Určitá sociální skupina

Sekundární prevence



- Určena rizikovým skupinám potenciální pachatelů a obětí
- Mladí lidé bez domova
- Prostitutky
- Pracovníci nočních podniků apod.

Terciární prevence



- Předcházení recidivě trestné činnosti, resp. trestního stíhání
- Např. odklon od tradičního trestního řízení –
mediace, probační dohled, terapeutický program
apod.
- Preventivní strategie se obvykle prolínají

Prevence x represe



Prevence

- Snaha omezit faktory zesilující pravděpodobnost výskytu kriminálního jednání

Klasická trestní represe

- Reaguje na již spáchaný trestní čin
- Sleduje naplnění principu právního státu (spravedlivý proces, právo na obhajobu, nezávislost soudů..)

Restorativní justice



- Znovuobnovující spravedlnost - od 80.let 20.stol.
- Snaha o obnovu trestným činem narušených vztahů, snaha o odčinění následků
- Delegování rozhodnutí na aktéry činu – oběť pachatele, komunitu

Vědy o kriminalitě



Právní vědy o kriminalitě

- Věda o trestním právu hmotném
- Věda o trestním právu procesním

Neprávní vědy o kriminalitě

- Kriminologie
- Kriminalistika



- Jaké další obory souvisí s kriminologií?

Související obory



- Soudní lékařství
- Forenzní psychiatrie/psychologie
- Sociální práce v trestní justici
- Vývojová psychologie
- Speciální pedagogika, sociologie

Trocha historie nikoho nezabije 😊



- Jako vědní obor se kriminologie v Evropě utvářela od 2.pol.18.stol.
- První průkopníci – právník Cesare Beccaria (1738-1794) a lékař Cesare Lombroso (1835-1909)
- 1885 - první použití pojmu *kriminologie* – Rafaele Ganofaro vydal knihu s tímto názvem

Cesare Beccaria



- Studie O zločinech a trestech
- Kritika justičního a sankčního systému, korupce, svévole policie a zdlouhavého řízení, mučení jako vyšetřovací prostředek, mrzačící a barbarské sankce, masové používání trestu smrti
- Snaha o prosazení rozumnější trestní politiky
- Inspirace J.J. Rosseauem, Francoisem Voltairem a Charlesem de Montequieum
- Práce publikována v 60 vydáních, ve všech významných evropských jazycích



- Doporučení našla uplatnění v praxi
- 1776 nechala Marie Terezie zakázat torturu
- 1788 zrušení trestu smrti Josefem II.
- Ocenění ruskou císařovnou Kateřinou I. i pruským panovníkem Fridrichem II.

Beccariovy zásady



1. Zákaz svévole policie
2. Striktní dodržování zákonů soudy
3. Rychlost trestního řízení (čím dříve trest následuje, tím je spravedlivější a účinnější)
4. Zajištění dostatečné doby pro obhajobu
5. Veřejnost soudního přelíčení (zrušení tajných žalob)
6. Presumpce nevinny



7. Nahrazení dosavadního smyslu trestu jako odplaty a zastrašení veřejnosti novým účelem zaměřeným na zastrašení a nápravu pachatele
8. Zrušení útrpných trestů (není úlohou trestu týrat bytost obdařenou vnímáním)
9. Nahradit trest smrti doživotím
10. Upřednostnění prevence